

Fac de două ori în septimana: Joi- și Duminică; era când va pretinde importanța materielor, va eși de trei sau de patru ori în septimana.

Pretulu de prenumerațiune
pentru Austria:

pe anu întregu 8 fl. v. a.
„ diumetate de anu 4 „ „ „
„ patraru 2 „ „ „
pentru Romani'a și strainetate:
„ anu întregu 12 fl.
„ diumetate de anu 6 „ „ „

ALBINA.

Prenumeratiuni se fac la toti dd. corespondinti ai nostri, si de-adreptulu la Redactiune Alte-Postgasse Nr. 1. unde sunt a se adresa si corespondintiele, ce privescu Redactiunea, administratiunea sau expeditiunea; cate vor fi nefrancaute, nu se vor primi; era cele anonime nu se vor publica.

Pentru anulele si alte comunicatiuni de interesu privat — se raspunde cate 7 cr. de linia; repetirile se facu cu pretiu scadutu. Pretiulu timbrului cate 30 cr. pent. una data se antecipa.

Invitare de prenumerațiune

pentru

ALBINA.

Cu 1 iuliu s. v., incepandu-se alu II. semestru alu anului curinte, deschidemu prenumerațiune noua.

Conditiiunile se vedu în fruntea foii.

Pesta, 25 cires. /7 cupt. 1870.

Desbaterea generala a proiectului de lege în caus'a municipielor, se continua în dieta. Mai sunt inscriși la vorba dintre romani; Sigismundu Popoviciu, Vincentiu Babesiu, Lazaru Ionescu, Emericu Vas. Stanescu; era dintre deacorumani Aureliu Maniu. —

Sam'Petru alu papistiloru a trecut, dar infalibilitatea Papei totu nu s'a prochiama. Se pare că în cele din urma insisi infalibilitati se cam sfiescu de pasulu culezatoriu ce si l'au propusu. —

Petrecerea arhiducelui Albrecht la Varsavia, da multu de cugetatu si de vorbitu diarielor. Primitu de Tiarulu cu cele mai mari onoruri, decoratu cu ordulu San' Giorgiu, arhiducele nu intrelasa nemica a dovedi o recunoscintia totu atatu de mare casi onorurile ce i se facura. Gratulatu pentru decoratiune, elu invita pre oficiu gratulatoriu la vivate pentru Tiarulu. Acestea se intempla acum, candu la Varsavia se eterniseza memori'a ginerariului Paschievici, a caruia activitate militara e cunoscuta unguriloru. „Amorea vechia, nu prinde rugina,“ e unu proverbium nemtiescu, si Vien'a scie nemtiesce. Amorea vechia a Vienei pentru Russi'a: ast'a e de carea astadi unguriloru nu li se pre impare. —

Alarmare extraordinaria în Francia, din caus'a candidaturi ei principelui Leopoldu de Hohenzollern la tronulu Spaniei.

Leopoldu e frate lui Carolu, Domnulu Romaniloru, e mai betranu de catu Carolu, si sta în legatura de cumnatia cu curtea portugala. Ginerariulu Prim, precum scimu, acuma a doua ora a inceputu negociatiuni cu acestu principe.

În rondulu anteiu, Franci'a a tacutu, dar acum la negociatiunile de a doua ora, dens'a nu-si mai potu reticene graiulu.

Diariiele guvernului francescu confirmu acum fain'a de antiertiu, ca man'a lui Bismark a provocatu rescolla în Spani'a, spre scopulu germanismului si alu Hohenzolleriloru, si declara apriatu cumca Franci'a, carea are de lucru cu Hohenzolleru la malurile Rinului, nu pote dori se-i aiba si la spatele sale în Spani'a, nu se pote lasa se fie incurjurata.

Intr'adeveru e multa violența în politica dlui Bismark. Elu scie ca a pune Hohenzolleru pe tronurile raselor latine, insamna a supune aceste tronuri la comand'a Hohenzollerului principalu: a regulu prusescu.

Candu astu-feliu aceste tronuri latine, vor fi în dependintia de Prussia, va fi pre usioru politice germanismului se combata ori ce actiune a raselor latine: Va se dica, dsa vre se combata pe latini prin latini, astu-feliu a inaugura posibilitatea imperiului universale nemtiescu ca sub Carolu alu V.

Dar Franci'a l'intielege acum, dupa esperiint'a ce a facutu cu Domnulu Carolu în Romania. Franci'a adeca, nu s'a potutu se nu bage de sema ca principii

Hohenzolleru, ori pre unde se duc, sunt portatorii intereselor nemtiesci, dar nu se identifica defeliu cu interesele si aspiratiunile natiunei pe alu careia tronul s'au naltiatu. La Bucuresci, în locu de o politica romanésca, Franci'a a potutu vede o politica hohenzollerésca-nemtiesca. Nici cele mai gingasie relatiuni ale Franciei catra Romania, nu se poteau fiend ascunse de la ochii Hohenzollerului principalu: a regelui prusescu. În superarea sa, Franci'a se dede la cochetari cu contrarii nostri; dar acest'a e pasu nenaturalu, si credemu ca va lasa patim'a ca se-si pota veni în ori.

Asia ni potemu splica, pentru ce Franci'a nu mai voiesce anca unu tronulu nouu hohenzollerescu: nu vre se aiba de a face în tote partile numai cu o singura politica, bine compacta, cu politic'a familiei de Hohenzollern.

Dar deca Franci'a nu mai vre unu tronulu nouu pentru Hohenzollern, nu urmeza de aci ca dora ar desaprob'a si numerulu de tronuri ce astadi le ocupa acesta familia. Manecandu din acestu punctu de vedere, ni facemu si noi detorinti'a ca cei lalti multi diaristi a veni cu unu proiectu de transactiune si impacare, ca se cocotemu din perplexitate pe sermanii fratii nostri spanioli.

Proiectulu nostru e chiaru si scurtu, ca se-lu intielega si spaniolulu care nu scie multa carte romanésca, si adeca:

Deca spanioliloru li trebe de rege pre unu Hohenzollern, se-lu imbia pre Domnulu Carolu din Romania. Inaltiei Sale i se va fi uritu de romani, romaniloru anca li s'a cam uritu de Inaltia Sa, astu-feliu spaniolii ilu potu ave, fora a super'a forte pe Franci'a, caci prin ast'a nu se sporescu nici cu unulu tronurile în famili'a Hohenzolleriloru, de orace tronulu care ar remane vacantu la Bucuresci nu-lu mai ocupa unu Hohenzollern.

Domnulu Carolu credemu ca ar fi multiamitu, romanii pre acea cale, spaniolii asideria, Franci'a anca; cu unu cuventu: toti buni bucurosi. Asia ni-am impartit colacii spre indestularea tuturor'a; si în multiamirea comuna nu ni-am mai aduce a minte se vorbimu de reu unu despre altii.

Acum'a dara e timpulu ca romanii se-lu laude pre Domnulu Carolu, pentru ca se li se facu gustu spanioliloru. Si intr'adeveru Inaltia Sa merita tota laud'a, are dej'a practica în domnia si deci e de preferitu fratelui seu. Preste acest'a, Carolu scie se faca pre natiunalistulu liberalu de stai se-ti dai vieti'a pentru elu, apoi scie se joca intrigele de la curte de stai se fugi mancandu pamentu. Cu unu cuventu e de sem'a Spaniei, careia i place adi libertatea mane reactiunea si erasi da capo.

Diet'a Ungariei.

Siedinti'a casei reprezentantiloru de luni 4 iuliu n.

La ordinea dilei este desbaterea proiectului de lege pentru organizarea municipielor. Dupa impressiunea ce a facutu cuventarea lui Mocioni (vedi nr. tr.) în camera si în diaristica, se asept'a se raspunda cineva din partea guvernului, si intr'adeveru lua cuventulu.

Ministrulu Kerkápolyi, do vorbi doua ore, intreruptu a dose de strigari: N'a disu Mocioni asi!

Dupa Kerkápolyi, lua cuventulu Ales. Mocioni, spunendu-i pe scurtu ministrului ca a combatutu ceea ce nu s'a disu, va se dica n'a combatutu adeveratele afirmatiuni, ci a datu în ventu. I recomenda se citeasca ministrulu cuventarea în protocolulu stenograficu.

Dintre deputatii nationali, veni rondulu la vorba pre (cuventarea o publicamu dupa stenografia.)

Sigismundu BORLEA:

O. Casa! Nainte de ce asi vorbi la obieptu, desi nu bucurosu, dar sum silitu a face observare la una afirmatiune a dlui antevorbitoriu Benedek.

Dlu abl. Benedek reflectandu la vorbirea condeputatului Mocioni, afirma ca la anulu 1848 poporul invescutu cu tote drepturile, în locu se fie fostu multiumitoriu pentru acest'a, s'a rescolatu si a comis crudelitati; cum s'au vediu înjovinomentele triste din Transilvania 1848. D'aci densulu deduce ca poporul trebe despoiatu de drepturile sale, caci la din contra rebelaza si comite crudelitati. Acest'a e celu putieniu intielesulu vorbirii sale, — si acestu atacu ilu indrepta a nimitu în contr'a nostra si respective în contr'a romaniloru transilvaneni.

Mi pare forte reu ca dlu abl. Benedek trase discussiunea pe terenulu acest'a, inse cu nu-lu urmarescu, ca se nu provocu amaratiuni. Atata totusi cauta se amintescu ca deca dlu abl. Benedek era de fatia aici în iern'a trecuta, ar fi potutu audi ca unu abl. din Transilvani'a, numele lui nu-mi vine a minte, totusi mi se pare ca d. abl. Nagy candu tienu vorbire intr'o cauza, anumi cu numele pe abl. Berzenczey ca pe acel'a ce a fostu causatoriu alu funestei catastrofe transilvanene din 1848 (Strigari: N'a fostu abl. Nagy, ci Horvath!) Ei bine, eu am premisu ca nu-mi aduce a minte de nume, asi-dara n'a fostu Nagy ci Horvath, — la acest'a respundendu Berzenczey în publicu aici în casa erasi numi pe Horvath de autorulu si causatoriu evinemintelor triste transilvanice din 1848.

De asta data eu nu afu cu cale a discute si constat'a ca în adeveru cine a fostu autorulu acelor evineminte triste, atata inse a adeveratu si constatatu ca ori-cine a potutu fi acel'a, inse poporul romanu transilvanenu si natiunea romana de felu n'a fostu. Si de ora-ce acestea le recunose si scie fie-cine, si d. abl. Benedek ca transilvanenu si ablegatu inca le ar pote sci, de-ar voi.

Ce s: tiene de afirmatiunea aceea ca poporul rebelaza deca nu se despoya de drepturile sale, acest'a e o afirmare carea neci nu merita combatere.

Si acum se trecemu la obieptu.

O. Casa! Neamintindu cele insirate d'unu antevorbitoriu, cumca desi în ver'a trecuta candu s'a desbatutu proiectulu de lege relativu la organizarea judetielor, casi cestu presentu, cu multa graba si în ruptulu capulu, nu numai ministrulu de justitia, ca se fie cu atata mai securu despre primirea proiectului seu, în numele regimului fece în sectiuni acea dechiaratiune solemn'a ca cu ocaziunea organizarii jurisdictiuniloru, se va pastra nescirbita autonomi'a municipielor, si ca suer'a de activitate a comitetelor nu se va angusta, ci si ministrulu de interne d'acuma carele a gatitu si prezentatu acestu proiectu de lege, candu a insciintiatu jurisdictiunile prin cerculariulu seu despre primirea portfoiului ministerialu, inca a facutu acesta dechiaratiune (Strigari: Si-a tienut'o frumosu!), — totusi proiectulu de lege de sub desbatere referitoriu la organizarea jurisdictiuniloru, nu numai ca nu sustiene neatinsa autonomi'a municipielor si ciunta suer'a de activitate a comitetelor, ci restorna si nemicesce din fundamentu si un'a si alt'a (Ablegatu Pauczolay l'inter rumpe strigandu: n'ai dreptu!) Ba dieu am! Caci pana acum comitetele insesi alegau pe toti oficialii, era intru intielesulu proiectulu din cestiunc regimulu si respective organele lui, adeca comitii supremi insisi donumescu mai multi amplotiati, si denumescu din acestia una parte pe 6 ani, alta parte pe vietia; pana acum'a comitetulu esercea cercetarea disciplinara a supr'a amplotiiloru si aducea decisiune; dupa proiectulu de fatia acestu dreptu compete comitelui supremu si regimului; pana acum'a facea comitetele supremu candidatiunea în contielegere cu

inteliginti'a si respective în contielegere cu comitetulu, — intru intielesulu proiectului presentu, comitetele supremu are în privinti'a acest'a potere nerestrinsa, caci prin amendamentulu comisiunii centrali care prin dlu referinte fu prezentatu casei ca unu castigu mare, ca candidatiunea s'o faca sub presiedinti'a comitelui supremu comisiunea compusa din 3 membri alesi de comitetu, si 3 membri denumiti de comitetele supremu, — de ora-co în casu de voturi egali, decide votulu comitelui supremu, — în privinti'a forme esteriore desi diteresce de proiectulu regimului, totusi catu pentru contielesulu lui internu, totu acel'a-si tienta si resultatulu arc, — caci nu se pote trage la indoiela ca comitetele supremu astfel de omeni va denumi în acea comisiune, despre cari va fi convinsu ca se vor supune orbisui vointiei lui. Deci deca s'ar intempla ca cei 3 membri alesi de comitetu se nu consimtia cu voi'a comitelui supremu, acole sunt cei 3 membri denumiti de comite, cari votandu amesuratu vointiei acestuia si instructiunii primite, si prin acest'a producendu egalitate de voturi, votulu comitelui supremu decide. Si asié dupa acesta mica ceremonie era suntemu acole unde am fostu, adeca ca comitelui supremu i se da potere nerestrinsa la candidatura (Stang'a: adeveratu!)

Si-mi va iert'a dlu referinte deca-i spunu ca amendamentulu co-lu present'a casei ca unu castigu stralucitu, semena casi candu cineva anuncia prin placate mari, ca intr'atata i-a succesu a imbandi unu crocodilu mare, în catu veri-cine fora temere si fora periclu pote se-si bage capulu în gur'a lui (Ilaritate,) si dupa ce se aduna publicu numerosu ca se veda acesta operatiune miraculoza, renumitu imblanditoriu de animale bagandu man'a într'unu vasu mare, scote de coda una micutia si inocenta brasca cu cestru si o presenta publiculu ca pre crocodilulu ce l'a imbanditu (Ilaritate.)

În daru O. Casa, a trecutulu timpulu insietatiuniloru, astadi nu mai pote face nime ca publiculu luminatu se creda ca brasca cu cestru e crocodilu, si din contra ca crocodilulu e brasca cu cestru (Ilaritate; asié é!).

E adeveratu ca dlu ministru de interne în vorbirea sa din 30 iunio afirm'a ca de aceea a invescutu pe comitii supremi cu astfelu de dreptu nemarginitu ca prin aceea se pota lua natiunalitatile sub scutul regimului. Noi forte multiumimu de ingrigeria si aperarea regimului, inse de ora-ce gustaramu din inceputu si mai gustamu si astadi fruptele ei amare, nu o mai dorimu, caci scimu pre bine în ce modu are datina regimulu se partinesca natiunalitatile, dovedescu acest'a faptele insesi, caci unu eflu de partinire a regimului e si aceea, ca aici la dieta ablegatii din Ungaria s'au alesu pe basea unei legi electorali, ablegatii din Transilvania pe basea unei alte legi electorali, si inca unei legi forte nedrepte si necorespondentorie timpului nostru, si inca si scandalose precum a disu forte nimeritu abl. Iranyi. Prin acest'a s'a ajunsu acelu scopu, ca romanii cari forma majoritatea Traniei, aici în casa nu sunt reprezentati defeliu; mai departe ca la întregu ministeriulu si la curia unde se urca la mi numerulu amplotiiloru de statu, abie sunt de totulu 10 — 12 romani aplicati; areta mai incolo ingrigeria regimului pentru natiunalitatile nemagiare si fola oficiala de ieri, unde între numerosii membri de judecatori superioru ce s'au denumitu, nu se afla neci unu romanu; dovedescu acest'a apoi si numerulu comitelor supremi de romani, carele în proportiune cu numerulu poporului romanu se pote, reduce pana la nula (O voce: la obieptu!) Se tiene de obieptu si inca obieptulu principalu; adeveresce acest'a ca în cottulu Aradului si în districtulu cetatii de petra, unde sunt romanii în majoritate absoluta, si unde conformu legii de natiunalitate ar trebiu se se denumesc comitii supremi de romanu, guvernulu numai ca se nu fie silitu a denumi de acestia, tiene cu anii nemiplute locurile demnitatoru de comite supremu; areta acest'a în fine ca dupa santiunarea legii

de naționalitate, la carea a binevoitu dlu ministru de interne se provoacă în vorbirea sa frumoasă din 30 iunie, într-un cōtut curatu românesc a demisionatu unu comite supremu romanu, simplu numai din caus'a că a fostu romanu și n'a fostu aristocratu, și a denumitu în loculu lui unu conte magiaru (Stang'a extrema: forte frumosu lucru!) Contra procedurii acesteia comitetulu cōtensu a facutu reprezentatiune la regimu, inse des'i a trecutu d'atunci unu anu întregu, regimulu inca n'a respunsu. CREDU CĂ N'AM LIPSA SE NUMESCU ACESTU COTTU, CĂCI ON. REGIMU SI ASIE SCIE IN CARE COTTU A' A INTEMPLATU ACÉST'A.

Ma inca pan' acolo merge cu protectiunea, în cātu deca cutéza vr' unu ampoiatsu romanu de statu numai se se misce pentru naționalitatea sa, numai-decātu ilu demisionéza, — dar celor'a ce adusera în tiera óstea muscaléca; acelor'a li pōte iertá si face se li voteze diet'a pensiune (Strigari: adevératu), inse deca atare ampoiatsu de statu nemagiaru cutéza a-si radicá vōcea pentru naționalitatea sa, aceluia nu-i pardonéza, si nu numai că-lu demisionéza ci-lu despōia si de dreptulu la pensiunea meritata. Astfelu de protectiune, on. Casa, nōa nu ni trebuesce, neci ni-o pōte dorí natiunea magiara.

Alteum ministrulu de interne n'a potutu s'o spana ast'a seriosu; si cumca neci a spus'o seriosu, acésta s'a vedutu si de acolo, că la afirmarea dsale si densulu a surisu. Si e cu potiantia se-i fie venit a minte atunci si lui casí mie anecdot'a vechia despre cocostarcu ca regele si protectorulu brōscelor (Ilaritate, sgomotu în drépt'a).

Dispositiunile insirate ce tientescu la nemicierea autonomiei juridictioniloru si suerei de activitate a comiteatoru, ni aparú si la antaia simpla cetire a proiectulu de lege, inse de-lu luamú la analiza mai seriōsa, aflámú că comitetulu în adevéru alege vre-o cātiva oficiali des'i între margini fōrte anguste; dar pentru aceea totusi deca comiteale voiesce, nu vor fi aceia oficiali pe cari i-a alesu comitetulu, ci aceia pe cari ii va denumi comiteale. Căci de óra-ce oficialii se alege pe siose ani, în restimpulu acésta deca se intempla se mōra séu se abdica vre-unulu, comiteale supremu sub titulu de substituire ce-i compete, denu-mesce pe cine vré; mai departe avendu dreptu sub titulu de negligintia séu necorespundere a suspinde oficialii alesi si a denumi în loculu lor pe alii cu titulu de substituire, — în fine cu titulu de neobedientia a demisionuná pe veri-care oficialu alesu si a denumi în loculu lui pe altulu, cari substitui si denu-miri fiindu valide pe 6 ani, pana la viitor'a restauratiune nōua; si totu comiteale supremu fiindu chiamatu a calificá oficialii negliginti, necorespondietori si renitenti, — cine nu vede că neplacendu comitelui supremu alegerea comitetulu: sub titulu de negligintia, de necorespundere si renitentia într'unu anu scurtu destitua întregulu corpu de oficiali alesi de comitetu si va coplesi întregulu cōtutu cu ómenii denumiti de densulu si asié comitetulu a alesu vre-o cātiva oficiali, dar pentru aceea totusi va esiste corporatiune de ampoiatsi denumiti (Aprobari în stang'a).

Si ce va face comitetulu, între astfelu de impregiurari? va petitiuná la regimu? Acolo în daru va suplicá căci regimulu si-ride în pumni, cugetandu: e bine asié, căci si eu insumi am calculatu la acésta candu facui se se

voteza proiectulu de lege. (Adevératu! aprobari în stang'a.)

Apoi deca mai considerámú si aceea că regimulu la donumirea comitelorú supremi nu respectéza státu calificatiunea cōmunitatú nascerea, si că si pana ad denumi comitii supremi dintre aristocrati; mai departe considerandu că regimulu se apropia de sistem'a aristocratica cu pasi accelerati si, întrebuintiandu unu terminu militarú, cu mersu duplu (Ilaritate), — e prospectu că unde inca va mai aflá vr' unu comite supremu ce nu e de nascere aristocratu, ilu va scōte din postu; apoi mai scimu si aceea că aristocrati'a are de regula forte multi ómeni de protesu (Are dicu!), si asié se pōte intempla si aceea, că comiteale supremu voindu se scape cu frumosulu de vr' unu dirigatoriú de economia d'alu seu, va ferici cottulu cu elu, si ilu va denumi pe viétia de ampoiatsu cōtensu, des'i asié se pricepe la acésta casi haideculu la tornarea campanelorú (Ilaritate mare.)

Si fiindu faptele aceste ale comitelui supremu cōfōrme legii, comitetulu nu pōte face nemica, celu multu, pentru ca se scape de astfelu de dirigatoriú ce li se arunca pe capu, în corpore pōte tiené liturgiá ca Ddiu induratulu cātu mai curundu se-lu chiamo în municipiulu seu din cea lalta lume (Ilaritate generala.)

Enecontestabilu deci On. Casa, că comitatele si respective municipiele se vor despōia cu totulu de selfgovernmentu si suer'a de activitate ce o aveau pana acum'a, si acésta se va centralisá în manile regimulu si ale comitelorú supremi ca organelu lui, des'i a pusu regimulu delocu în §-lu I în forma de decoratiune, că municipiele si pe viitoriu vor eserce selfgovernmentulu, inse de óra-ce totu prin urmatoriú paragrafi ai acestui proiectu de lege, tōte municipiele se despōia cu totulu precum de autonomi'a lorú asié si de tōte drepturile ce le aveau pana acum'a, — selfgovernmentulu amintitu în §-lu I nu pōte se fie alta de catu o satira amara (Aprobari în stanga).

Asié suntemu noi o. Casa, cu acestu proiectu, casi candu cineva si-ar chiví cu pei frumosu pe din afara ó mantéua rupta, si luand'o pe sine, ar strigá în lume, séu deca e de lipsa se si jure, că mantéua e bitusia (bunda) buna (Ilaritate.) E adevératu că deca privimú numai din departe la una astfelu de mantéua, chivita cu pei pe din afara apoi deca mai suntemu si scurti la vedere, séu celu putienú ne prefacemú că suntemu asié, — potemu se credemú că aceea pōte fi si bitusia (Ilaritate generala); inse deca o cantámú pe din lantru séu o luamú pe noi ier'n'a voindu se ne scutimú cu ea de reulu frigului, numai-decātu ne vom desceptá din ilusiunile nōstre, si ne vom convinge că des'i e pe din afara frumosu chivita cu pei, ea totusi nu e bitusia ci numai una mantéua ca vai de ea. (Ilaritate sgomotósa.)

Si cum va fi comitetulu dupa acestu proiectu de lege? Una diumetate se va compune din proprietarii mari, asiá-dara diumetate vor fi aristocrati, si numai cea lalta diumetate se va alege.

O. Casa, precum aici în casa, asié si afara în tiera, ma în Europ'a intréga pe di ce merge totu mai tare se accentua egalitatea de dreptu. Si cine nu prevede că prin punctulu proiectulu ce-lu amintitú acum, principiulu egalitatiú de dreptu nu numai că se vatemu greu,

ci se si lovesce cu palm'a peste fatia. (Sgomotú în drépt'a.)

Si pe ce se baséza acésta dispositiune nedrepta si cu totulu contraria spiritulu de timpu? — Baséza că deca afirma că, contributori de dári mari, supōta s'así de mai grele ale tieri? E necocontestabilu, O. Casa, că legea de afaceri comune si ingrigirea autoriloru ei ni-au datú atâte feluri de contributiuni, în cātu nu credú că generatiunea mai tinera a finantiloru ar cutezá se întreprinda recitarea lorú fora carte (Ilaritate), si celu multu cei betrani meritati la pensimú si-ar rescá renumele bunu la o astfelu de opera grea. (Ilaritate), si des'i e mai departe adevératu si aceea că aceste felurite contributiuni tōte sunt grele si nesuportabile într' atát'a în cātu nu e chiamare usiōra a decide că în adevéru care e mai grea si mai apesatória, totusi mi place a crede că nu me insielu deca afirmú că dintre tōte soiurile de contributiune, cea mai grea e contributiunea de sange, — căci nu se pōte negá cumca des'i omulu nu bucirosu se desparte de veri o avere a sa, totusi mai cu greu se desparte de viétia (Adevératu) séu de óresi-care parte a corpulu seu (Ilaritate, adevératu!); deci deca regimulu la infintiarea comitelorú a luatú de base genulu contributiunii, atunci d' între a-estea trebuiá se iee celu mai greu, adeca contributiunea de sange, si de facea acésta, pecum trebuiá se face, atunci egalitatea de dreptu nu se calcá în peciōre (Miscare în drépt'a). Si cu referintia la stabilirea voturiloru virile, on. regimú întrece cu multu si pe cunoscutulu aristocratu, centralistu si absolutistu br. Reichenstein fostulu vice-presiedinte alu cancelariei transilvanene, căci nimitulu d. baronu presentandu un asemene proiectu de lege dietei transilvanene din 1863, în acéla otari voturile virile în proportiune cu estensiunea municipielorú cu numerulu de 4 pana la 8, si des'i s'a diu despre diet'a Traniei din 1863 si aici în casa că a fostu compusa de birocrati, pretinsii birocrati nu numai că nu primira acelu reu proiectu de lege, ci diet'a neci nu l'a luatú în dezbatare, si éta diet'a Ungariei, cas'a reprezentantiloru poporulu, unde alteum în urmarea ingrigirii on. regimú, si ampoiatsi de statu facu inca unu numeru considerabilu (Adevératu, asié este!) — e ga'ta a primi unu proiectu cu multu mai reu de cātu celu respinsu de diet'a Traniei ce erá compusa de birocrati. (Stang'a: dieu frumosu lucru!)

Este, mai departe, în acestu proiectu de lege unu punctu miraculosu, si a nime că pre candu prin acestu proiectu de lege se organizéza tōte municipiele din Ungaria si Trania, pe atunci din mediloculu Traniei se scōte partea asié-numita pamentulu regiu, si organizarea acestuia se promite a se face prin alta lege. Deca s'ar dice că tōta Trania se va organizá prin alta lege, acésta ar avé intielesu si ar si fi fōrte cu cale, inse a rumpe din mediloculu Traniei o parte micutia si a o provedé cu privilegiu nou, ast'a în adevéru e lucru miraculosu (Asié e!).

Candu am pretinsu noi la dezbatarea legi de naționalitate, ca acésta se se deslege dupa principiulu dreptatii si egalitatiú de dreptu, regimulu si O. Casa ni-a respunsu că ast'a nu se pōte, dandu-ne de causa cumca acésta ar avé de urmare infintiarea de statu în statu! Si acum insusi regimulu prin acésta dispositiune a lui fōrma statu în statu.

Marturisescu că am cugetatu multu despre caus'a dispositiunii acesteia si am vrutu se sciu că ce a potutu indemná regimulu la asié ceva, — si numai dōue motive am fostu în stare se descoperu, adeca ori că regimulu supremu din Viena a permis regimulu din Pesta, ca se asuprésca dupa placu natiunile nemagiare, dar fatia de sasi, ca de poporulu seu celu alesu, a facutu exceptiune si si-a pronuniatu cuventulu de veto! — ori regimulu voiesce prin acésta se castige în partea sa pre ablegatii sasi din Transilvania si cu densii a-si asecurá majoritatea de voturi în dieta pentru reesirea cu proiectulu presentu.

Deca motivulu antaiú e celu adevératu, atunci acéla, des'i e fōrte tristu pentru netiunile nemagiare, aréta că putiena nedependentia are on. regimú (Adevératu! ilaritate) inse deca se pōte crede motivulu alu doilea, anca neci natiunea saséca, neci ablegatii de sasu nu multu au castigatu cu elu, cōci dd. abl. de sasu potu se fie convinsi că în scurtu timpu dupa santiunarea legii acesteia, prin legea promiata si poporulu sasu casi cele lalte popōra din Ungaria si Transilvania se vor despōia de tōte drepturile lorú. (Asié e!).

În urmarea acestorú premise, proiectulu de lege basandu-se pe principie aristocratice, centralistice si absolutistice, eu nu-lu potú primi spre dezbatare speciala, cu atát'a mai vertosu, pentru că în parerea mea prin acestu proiectu de lege nu numai că se nemicesce autonomi'a municipielorú, si nu numai că devine ilusoria suer'a de activitate a comitetulu, dar si poporulu se despōia de tōte drepturile si se restituie sistem'a absolutistia. (Aprobari în stang'a); apoi deca l'asiu primi, ca reprezentante alu poporulu, a caruia detorintia principala e a aperá drepturile poporulu, asiú face abusu si de increderea alegatoriloru mei. (Aprobari în stang'a; miscare în drépt'a.)

Deci afara de acestea neci din punctulu de vedere de naționalitate nu-lu potú primi, căci pecum spusei mai sus, cu dorere am trebuit se esperiamú că regimulu cu natiunile nemagiare si mai alesu cu romanii si pana acum'a în totu timpulu si între tōte impregiurile a tractatu cu vitregitate, neacuitate si nedreptate; apoi prin proiectulu de lege de sub cetiune despōiandu-se comiteale de drepturile lorú de pan' acum'a, si centralizandu-se aceste tōte în manile regimulu si respective în manile — comitelorú supremi ca organelu lui; nu sufere indoiéla că acésta servece spre vatemarea drepturiloru natiuniloru nemagiare.

Si eu sum convinsu că on. regimú caudu a basatu proiectulu de lege pe principiele aceste aristocratice, centralistice si absolutistice, atunci au avutu naintea ochiloru scopulu a apesá natiunile nemagiare, si ca ori-cine se se pōta convinge despre adevéru afirmatiunii mele, n'are lipsa de alta, de cātu se cetésca cu atentiune si se judece nepartialu din motivarea regimulu referitória la acestu proiectu urmatoriulu punctu; „Acea dispositiune a proiectulu ca comiteale numai pe diumetate se se compuna din alesi universitatiú alegatorié, éra diumetate din locuitorii si proprietarii cottulu, cari solvescu mai multa contributiune, — o motivéza relatiunile deosebite ale Ungariei.“

Intielesulu adevératu si chiaru alu acéstu punctu, O. Casa, nu e altulu, de cātu că precum în Ungaria asié si în Trania, existandu mai multe natiuni, spre a le poté aceste,

FOISIORA.

DESPRE ORTOGRAFIA.

Ni se paru prè importante unele observari, ce d. Dr. L. Textor le face într'unu articulu în „Allgemeine Deutsche Lehrer Zeitung“ Nr. 25 din anul acésta. Éta acele observari:

„Necesitatea de a reformá ortografi'a germana este atátu de perfectu constatata, în cātu voindu cine-va a mai vorbi despre aceea, ar perde numai cuvinte în zadar. Întrebarea inse, cum se se face acea reforma, întrebarea acésta este Rhodus, unde trebue saritu si unde inca nu lipsescu a se face sarituri gresite.

„Nime nu pōte negá că confusiunea pe terenulu ortografiéi a crescutu. Fia-care consuma la întrebarea acésta si lucra pre unu campu micu, fara-de a avé unu prospectu peste întregulu. Lucrulu ar fi cu multu mai pucinu d'ficiu, deca am fi numai restrinsi la punctulu

de vedere ce s'a adoptatu de la Grimm în cōci Inse nu e numai atát'a.

Pana candu nu ne vom emancipá de opiniunea eronata, carea sustiene, că cercetarile istorice-gramaticali stau în raportu intimu cu ortografi'a, pana atunci nu vom inaintá de locu cu ortografi'a nōstra.

„Acésta a probat'o indestulu scól'a istorica. Cu tōte acestea multi nu vor se cunósca adevéru, de multe ori din causa numai, căci sunt preocupati de aparint'a sistemulu scientificu în care se imbraca ortografi'a curatita pân cercetarile limbistice. Ar fi inse timpulu, ca si celu mai devotatu apostolu alu scóléi istorice se intieléga, că aceea nu are nici unu dreptu de a influentiá asup'r'a ortografiéi de astadi. Inainte de tōte scól'a istorica e prè tinera si noi nu potemu acceptá, dupa cum se esprime fōrte modestu si Grimm, pana candu se va sevarsá calea care este astadi inceputa. Dar calea aceea nici nu se va poté sevarsá: isvórale nōstre sunt pentru aceea prè nesigure, productiunea

nostra literara e pre intrerupta si necoerenta, de cātu se face posibilu a se statorí nisce legi pentru limba, cari se fia neresturnabili si se nu fia supuse la atâte exceptiuni.

„Cercetarile istorice gramaticali nu au se prescria legi pentru ortografi'a, de óra-ce desvoltarea limbei a inaintatu multu peste grafi'a, peste modululu de a scrié.

„Scriisórea este unu vehiculu, unu medilocu de comunicatiune, nu numai pentru inventati, ci si pentru cei neinventati, pentru poporu. Cu cātu inse acestu medilocu va fi mai simplu, mai practicabilu, cu atát'a va fi mai usioru de a se inventá manuirea lui. De óra-ce inse inventatoriú au se inventie cum se se manúesca acestu medilocu de comunicatiune (scriisórea) urméza prè fresce, că ei inca sunt chiamati a vorbi la stabilirea ortografiéi. Nimica nu ne pōte luminá mai bine în privint'a ast'a, de cātu observatiunile, ce le facu scolariú cugetatori în contra regulorú ortografice.“

Éta ce dice între alte d. Textor în

privint'a ortografiéi germane. Dar noi ce dicemú despre ortografi'a, séu mai bine despre ortografiéle nōstre. Simtimú si noi necesitatea de reforme în ortografiéle nōstre? — Ceea ce dorimú cu totii este de siguru a realisá odata uniformitatea în modululu de a scrié. Noi, mai multu de cātu germanii, trebue se fimú ingrigiti, trebue se ne infiorámú de confusiunea pe terenulu ortografiéloru nōstre, carea pare că cresce pre di ce merge. Ne disputámú despre principie; dar de principii non est disputandum. Ceea ce ar trebui se facemú este: se ne intielegemú, se facemú concessiuni unii altor'a, cei de principiulu acésta si cei de principiulu cel'a laltu, se pasimú în fine la o conventiune rationabila, deca e ca se ajungemú la o uniformitate în modululu de a scrié toti romanii.

Deca se pōte dice, că vre-o limba a inaintatu în desvoltarea sa multu peste grafi'a, aceea se pōte dice cu dreptu cuventu despre limb'a romana. De aci provine, că o parte insemnata din materialulu si din formele

adeca pre natiunile nemagiare si pe viitoriu a le apasă, e de lipsa se se aduca această lege absolutistica, centralistica si aristocratica (Contradictorie in drept'a.)

Apoi că atari dispusetiuni si astfel de legi ce influinta eserece in tiera spre intarirea inbirei reciproce între locuitorii de diferite nationalitati, precum si spre fericirea patriei comune, in desbateră acestei întrebări nu me dimitu, căci si asiă o pôte sci veri-ine forma multa spargere de capu; se întielege deca voiesce s'o scie.

Totusi tienu de necesariu a aminti că in parerea mea numai acele legi si dispositiuni servescu spre fericirea tierii, cari nu vatema dre turile poporului, si cari sunt basate pe principiile democratice, egalitatii perfecte de dreptu si a dreptatii, si cari astfel servescu spre liniscirea poporilor, — in consecinta cu acestea proieptulu de lege pentru organizarea municipielor trebuia basatu pe principiile democratice, ale libertatii si egalitatii perfecte de dreptu, si asiă comitetulu, in locu d'a infintiă intrinsulu una casta aristocratica, tocmai din contra trebuia se-lu compunemu amesuratu principiului de sufragiu universalu; in locu d'a infintiă demnitati omnipotente de comiti supremi, trebuia stersu inca si cele existente si nefolositorie demnitati de comite supremu si salariile anuale ce se urca la sate de mii de florini, a-le întrebuintia pentru alte scopuri mai folositorie, asiă d. e. pentru promovarea instructiunii publice si pentru educatiunea poporului.

Din tôte aceste motive eu nepotendu neci in generalitate primi proieptulu comisiunii centrali, votezu in contr'a lui (Aprobari in stang'a.)

Justificarea pasivitatii romanilor la alegerea de ablegatu in cerculu electoral Oravitia.

Conferinti'a romana convenita la Oravitia in 4 Iunie 1870 otari pasivitate, adeca neparticiparea Romanilor la alegerea de ablegatu! —

Inceputulu relelor pentru caus'a romana in cerculu acest'a, e in conscrierea nelegiuita a neromanilor din cercu.

In 1848, candu s'a adusu legea electorale comitetulu centralu, chiamatu spre conducerea alegerilor, a datu instructiunea de lipsa comisiunii conscrietorie, si acest'a a conscriu de alegatori pre dirigatori mai mari, pre proprietari si pre cei ce aveau calitatile legali, chiar asiă, cum trebuia legea aplicata, cum s'a aplicatu si in alte parti, neconscriendu deardundu pre toti proprietarii de case.

Dara locuitorii din comunele montanistice au facutu rogarea catra ministeriulu de atunci, ca se se latisca dreptulu de alegere mai tare asupra lor, adeca ca si in orasiile cu magistratu regulatu. La ce apoi ministru din l'aintru Bertolan Szemere a datu ordinatiunea din 2. Iunie 1848, Nr. 2662—2912, prin carea capetara dreptu de alegere aceia, cari au casa in pretiu de 300 fl. seu au venitu de 100 fl., fiindu in servitiulu statului, — din motivu, că comunele montanistice avendu directiune, — se potu consideră de orasie cu magistratu organizatu! . . .

In butulu acestei ordinatiuni ministeriale, in 1848 si 1861 s'au conscriu alegatorii mai dupa consciinti'a comisiunii, si abusu mare nu s'a facutu. —

In 1865 inse -- Dlu Iuonu Fauru e vicispanu I. in Carasiu, si avendu voia se ajunga ablegatu, ca romanu nu si-afia altu cercu unde se pôte reesi, de cătu cerculu Oravitiei; aci potea baga straini multi la votu, — aci sub pretestulu ordinatiunii lui B. Szemere potea calcă legea! — Societatea drumulu de fieru, casi domnulu de pamentu alu comunelor montanistice de mai nainte, la ocne, la fabrice etc. are mii de lucratori, — si D. Fauru cu partisanii sei, sub nimbulu oficiosu, se pune si si face unu pasiu si mai departe de cătu Szemere: prin influintiarea comisiunii conscrietorie, latisce dreptulu de alegere peste toti lucratorii, — si peste cei din tieri straine! — numai ca se fia ablegatu, se si-faca puntea la demnitatea de adi. —

Unu romanu, amicu pe atunci, i-a disu: „Nu faci bine, că descidi port'a la atate nelegiuri. Aceste tôte usiori se potu, — ba de buna sēma se vor si întorce si resbună in contr'a noastră!“ — era I. F. a respunsu: „Lasa frate, acum'a interesulu nostru e se fia conscriu si lucratorii, — candu nu va fi interesulu nostru, nu vor fi conscriu.“

D. Fauru se alese de ablegatu. Denumindu-se de comite supremu, — in 1867 se face alegere noua. Partia nationala, — candidandu pre D. Zenone Mocioni, — vediu, cu ce nelegiuri si nedreptati are se se lupte.

In 1869 facundu-se conscriere noua, romanii inteliginti, au nesuitu cu tôte poterile lor morali, ca se se inseria multi romani, — si au conscriu multi. — Partid'a contraria, avendu odata ordinatiunea ministru Szemere, a provocatu pe acest'a, si pe usulu din 1865, — si conscrie la partea sa de a-valm'a si pre cei cu totulu neindreptatii!

Ēta peccatele Dlu Fauru, ēta reulu cerculu acestuia! — Din alegatorii partidei contrarie 2/3 sunt lucratori de ocne, de fabrice, birisi, servitori etc. si inscriu fara dreptu, in contr'a legii si constitutiunii.

Se desbatemu acum caus'a acest'a din punctulu de vedere alu legii.

Articulu alu V. de lege din 1847/8 e apriatu. Acesta lege electorala, si a nume, punctulu a.) a §-lui 2. dice: Dreptulu de alegere au aceia cari in orasie libere regesci, seu in orasie cu magistratu organizatu, au casa in pretiu de 300 fl.

In comitatulu Carasiulu nu esiste nici orasiu liberu regescu, nici orasiu cu magistratu organizatu; — si totusi comisiunea conscrietoria a dechiaratu Oravit'a montana, Ciclova mont. si Steierdorfulu de atari orasie (?), si pre toti locuitorii, respective proprietarii de case ai acestor comune i-a proviedutu cu dreptu de alegere, — desi eră îndrumata prin Comitetulu centralu, a se tienē strinsu de lege, — si a încungiură abuserile si nedreptatile de pana acum'a.

Noi am protestatu la comisiunea conscrietoria; — presedintele ei inse (A. G.), precum, atinseramu si mai susu a provocatu la ordinatiunea ministru Szemere, si la usulu din 1861 si 1865.

Ordinatiunea ministeriale alu Szemere nu pôte avē validitate si potere de lege; — pentru că ministru nu are dreptu a esplică legea cu atāt'a mai putinu a estinde întiesulu legii si a dă dreptu de alegere acelor'a, despre cari legea nici că amintesce; — căci dreptulu explicarii e alu dietei, si ministeriulu are numai dreptulu si datorinti'a a osecută legea.

Dar chiar se si concedemu ministru dreptulu de esplicarea legii, acest'a pôte fi numai in casuri dubie, si nu ca in casulu acest'a, pentru care legea e apriata. —

In privinti'a comunelor montanistice din comitatulu Carasiulu, avemu acea observare, că Szemere cu de bunasēma a fostu in ratecire, nu a cunoscutu relatiunile locali, nu a cerutu deslucirile de lipsa oficiōse de la universitatea comitatense, ci a adusu ordinatiune pe unu recursu privatu; deōrăce aceste comune montanistice nu sunt nici in categoria orasielor libere regesci, nici in aloru cu magistratu organizatu; comunele montanistice nu sunt orasie, — ma pana la 1860 nu fura organizate nici casi comunele urbariali, nu avura nici atāt'a dreptu casi acestea si nici nu au mai multu dreptu de cătu unu satu.

Cand u adusu Szemere ordinatiunea sa, in Oravit'a montana eră o directiune montanistica, carea a administratu bunurile erariali, si a avutu jurisdictiune peste tôte comunele montanistice, — locuitorii stateau sub tutel'a directiunii, si nu aveau nici unu dreptu comunale.

Mai departe locuitorii montanistici n'au avutu nici dreptu de proprietate la pamentu, — acest'a a fostu alu erariulu, si numai tardiu si-au rōscemperatu platiurile. —

Din acestea se vede, cu ce nedreptu a l'atitu ministru dreptulu de alegere. —

De atunci s'au schimbatu impregiuarile locali. Directiunea montanistica a incetatu, pentru că bunurile erariali s'au vendutu societatii drumulu de fieru, unei societati private, — carea e adi casi spahia peste mai multe comune montanistice si urbariali. —

Dar comisiunea conscrietoria, nu numai pe basea ordinatiunii ministeriale si a usulu a scrisu pre multi neromani, ma a partinitu si alte nelegiuri; alegatorilor li s'au facutu pedece multe si mari, pana ce unii, urindu-se prin Oravitia, s'au dusu a casa, fara se se fia inscriu.

Alegatorii romani au facutu reclamatiune motivata la timpulu seu catra comitetulu centralu din Lugosiu, si intre altele au doveditu:

Că in Steierdorfu sunt 451 de case, si comisiunea a conscriu 646 de alegatori. Nu tôte casele potu avē 300 fl. pretiu, si nu la tōta cas'a este alegatoriu; asiă in cătu nici 451 de alegatori n'ar avē dreptu de alegere, necum 646! — Dar societatea drumulu de fieru, respective cortesii ei, au impartitu in dilele conscrierii aprōpe la 200 darabe noue de bucfare (libele) de portia, si au datu numeru falsu despre case, cari nici se afla pe faci'a pamentului, in man'a unoru vandrocasi, colonisti, venetici din lumea intrēga, multi cari nu sciu vorbi nici o limba din limbele patriei: — ōmeni de-astia s'au tramisu la alegere, — si comisiunea ii conscrie! —

Mai departe comisiunea a conscriu si de aceia, — cari stau sub potere de stepanu, — cari servescu pentru sembria, si nu au afara de acest'a nici unu venitu. Pre toti servitorii societatii drumulu de fieru, ori de la ce ramura, cari au plata de 100 fl. pe anu, — ii conscrie de alegatori!

Comisiunea conscrietoria fece abusu si la aretarea venitulu dupa capitalu.

Venitulu de 100 fl. dupa capitalu, in întiesulu legii, trebe se fia siguru si candu, capitalistulu nu luera nimica, si acel'a se fia venitu, era nu sembria.

S'au primitu sub titlu de onoratori totu felulu de dirigatori mici, diurnisti scrietori, cu 3-400 fl., — pana candu in mai multe comitate ale tierii s'a otaritu, că dirigatorii comitatensi numai dela 600 fl., si dirigatorii societatorilor private numai de la 1200 fl. in susu, plata pe anu, se potu primi de alegatori. —

In urm'a reclamatiunii nostre, comitetulu centralu a vediu nelegiurile, si a ordnatu, a se sterge dintre alegatorii din Steierdorfu 235, cari capetara bucfare noue de portia cu numere false, — si comisiunea i-a si stersu.

Inse ce se vedi! in 17. Martiu 1869, diu'a nainte de alegere, ministru de interne, fara nici unu motivu, i rebagă pre cei 135 era între alegatori, si acestia vinu toti la alegere.

Noi pricepemu legea din 1848, si a nume §. 46 din art. V., prin care ministru din l'aintru i se dă dreptulu, de a aduce ordinatiuni de lipsa pentru esecutarea legii, si de a supraveghia, dara nu dreptulu, de a strică procedur'a legiuita a comitetulu centralu, si de a vatamă insasi legea; căci altu-cum tôte trebe se se întemple cum vre ministru, si nu cum dorese legea! — Dar trebuia se fia repusi, căci altu-cum candidatulu guverniale Grānzenstein nu ar fi fostu alesu . . .

Noi facusemu plansōrea catra dieta in contra alegerii din 18 Martiu 1869; inse nu am tramis'o, pentru că trebuia, se se alature 1000 fl. v. a., — si nu aveamu sperantia de considerarea plansorii nici la dieta, fiindu că am patit'o la alegerea din 1867, — candu n'a intrevenu ministeriulu, si desi s'a rōnditu investigatiune, maioritarea dietei verifică pre alesu; si fiindu că si de astadata s'a alusu ablegatu guverniale; — cu tôte că in cerculu acest'a s'a vatamatu legea si constitutiunea!

Pe langa tôte aceste nedreptati din partea strainilor, romanii inca ar fi potutu reesi in cerculu acest'a, — fiindu că am nesuitu de s'a conscriu o majoritate. — Deca nu ni s'ar fi facutu si alte impedecari din partea celor'a ce sunt la potere.

Comunele cu alegatori neromani sunt:	
1. Crasiova . . .	217 de voturi
2. Nermetu . . .	12 " "
3. Subotitia . . .	38 " "
4. Steierdorf . . .	646 " "
5. Ciclova mont. . .	168 " "
6. Oravit'a mont. . .	504 " "

La olalta 1385 " "	
In aceste douē comunitati din urma sunt inserisi romani . . .	227
si remanu neromanii cu . . .	1158

Comunele cu alegatori romani sunt:	
1. Calina . . .	30 de voturi
2. Foroticu . . .	64 " "
3. Goruia . . .	52 " "
4. Rusov'a vechia . . .	17 " "
5. Ciudanovitia . . .	23 " "
6. Jitiniu . . .	29 " "
7. Comorisce . . .	124 " "
8. Carnecea . . .	62 " "
9. Seasiu . . .	66 " "
10. Ticfaniulu mare . . .	221 " "
11. Cacova . . .	165 " "
12. Ticfaniulu micu . . .	130 " "
13. Greovatiu . . .	96 " "
14. Maidanu . . .	47 " "
15. Agadicu . . .	62 " "
16. Brosceni . . .	203 " "
17. Oravitia romana . . .	135 " "
18. Rachitova . . .	34 " "

La olalta 1559 " "

limbei nostre nu vrēu se intre in strimtoroa reguleloru chiaru ale a celoru mai pretentiose sisteme ortografice, — si partinitorii acestor'a, pentru de a scapă din perplesitate, 'si impunu sarcin'a de a demonstră, că acelu materialu si acele forme ale limbei, cari nu intra in regulele lor ortografice, sunt spurie, sunt straine, prin urmare sunt de indreptatu seu de lapedatu. Sciintiele naturali inca au avutu sōrtea de a fi indesuite unu timpu ōre-care in sisteme construite a priori, in sisteme maestrite; natur'a inse a fostu mai tare, ea a spartu acele sisteme si a silitu pre invetiati se iē calea inductiunei, se construeze sistemele lor dupa productele naturei. Calea acest'a este cea adevărata pentru statorirea sistemelor in tôte sciintiele omnescoi.

Totu respectulu barbarilor nostri eruditi, cari prin studiulu loru revērsa lumina peste trecutul limbei nostre!

Respectu inse, si respectu multu mai mare limbei nostre armoniose, limbei frumoase si co-

piose ce vorbimu! Respectu in fine postulatulu, si potemu dice, imperativulu categoricu alu timpulu nostru: de a face nu numai pe generatiunea tinera, ci si pe adulti a sci manū cetirea si scrisōrea!!

Este unu adevēru, care nu se pôte destulu repeti, că scrisōrea e unu vehiculu, unu medilocu de comunicatiune, nu numai pentru invetiati, ci si pentru poporu. In diu'a de astadi dara, candu se cere respandirea culturii pana si in stratele cele mai de josu ale societatii, nu ar fi numai imprudentu, ci criminalu chiar a face, a octroă o sistema ortografica neaccessibila pentru poporu. Cei ce au avutu nenorocirea de a eredi din timpurile feudale, candu cultur'a eră unu apanagiu exclusivu alu aristocratiei, ce; ce au avutu dicemu nenorocirea de a eredi din timpurile acelea sisteme de ortografie crite pentru invetiati, se silesu astadi din tôte poterile de a le simplică si prin urmare de a le face aplicabili si in viēti'a poporului. Si noi democrati in tôte pretensiunile nostre, se tie-

nemu la nisce sisteme de ortografia, cari numai in viēti'a poporului nu se vor potē sustienē. Pentru ce?

Inca o întrebare. ōre invetiatoriloru romani se nu li se dee nici de cum cuventu la stabilirea ortografie nostre? Dreptulu acest'a pôte se li se dispute, sub cuventu că ce sunt ei pe langa cutari si cutari barbati invetiati, cari au petrecutu dieci de ani in scrutatiuni istorice-gramaticali. Ei bine pôte se li se deuege dreptulu de a concurge si ei la stabilirea ortografie; dar in casulu acest'a ar trebiu rogati domnii respectivi, cari folosescu dreptulu acest'a, ca se binovōiesca a se pogori din naltimea lor si pe trēpt'a scōleloru poporali, pentru de a vedē, deca dupa ortografi'a ce o statorescu, se potu face elevii aceloru scōle si prin urmare potera de a manū ōre-cand u siguritate scrisōrea si cetirea romanēscă. O petrecere cătu de scurta in scōl'a poporala ar fi pre instructiva pentru dd. filologi, presupunendu-i fresce desbracati de prejuditiulu

sistemelor lor ortografice si fiindu capabili de a cuprinde intrēga problem'a scōlei poporale. Ortografi'a in scōl'a poporala, ca si in ori-care alta scōla, nu pôte, nu are dreptu se iē din timpulu scōlei mai multu, de cătu ce i se cuvine dupa insemnetatea sa. Ce s'ar alege de cultur'a poporului, deca in scōl'a lui ortografi'a ar cuprinde celu mai multu timpu in planulu de lectiuni? Se presupnemu, că celu pucinu dupa multu timpu elevii si-ar insusi bine regulele ortografice, dar in fine ce se scria, deca nu 'si vor fi castigatu materialu, cunoscintie, pentru de a le turnă in form'a ortografie?! Se nu perdemu din vedere esenti'a pentru forma! Liter'a omōra, spiritulu vivifica. — Apoi se mai pôte întemplă si fatalitatea aceea, că chiar si dupa tôte sacrificiale, elevii nici regulele ortografie, cu cari si-au petrecutu timpulu celu mai pretiosu, se nu le scia aplică cu siguritate. In casuri de acestea cu dreptu cuventu s'ar potē face imputare ortografie de a fi impedecatu respandirea culturei. †

Socotindu-se de aci neromani	68
remanu romanii	1491 —
si adaugandu-se cei	227
de susu-sunt romani inserisi	1718 —
La alegerea dia 18 Martiu	1869 a
avutu Gränzenstei	1566
Z. Mocioni	1109
de totu	2675,

au lipsitu 269 alegatori, mai multi romani:

Din 1718 romani au trecut la partid'a contraria:

1. Lucratorii societatii	240
2. Cârncea cu	23
3. Secasiulu cu	23
4. Jitiniulu cu	11
5. Forotîculu cu	41
6. Notarii, judii si cumetii	
au dusu	69
In capete	408
Neromanii	1158
facu	1566

Dupa mörtea lui Gränzeustein, s'a hotaritu alegere nöna pe 22 Juniu a. e. — si inteligint'a romana a convocat pre alegatori pe 22 Juniu intr'o conferintia la Oravitia, ca se so otarésca. —

Aci s'a vorbitu din o parte pentru activitate, din alta parte pentru pasivitate; — si s'a otaritu pasivitatea cu majoritate mare!

Motivulu de frunte este: *Nelegiuitulu continuentu de alegatori, ce lu-numera partid'a contraria spre batjocur'a legii si a constitutiunii; — apoi intrigele, mometele, dara si presiunea si si agitarea pe fatia a dirigatorilor politicesci si judecatoresci!* Afara de acestea sunt nisece impregiurari, cari in alte cercuri nici nu se intimpina, — anume *töta cortesii a o pörta societatea drumului de fieru, si in ea este poterea contrariilor!* Dupa ce s'au conserisut mai toti supusii si lucratorii ei romani si straini, i-a organizatu, de-i aduce la alegere, ca pre nisece companie regulate, si mai pre toti de a casa pana chiar in locul alegerii totu pe drumulu de fieru. Apoi plat'a de di li se platesce, si mai capeta de mancare si beutura.

Asia in cátu cu coruptiunile, ce le face in unele comune romane, töta alegerea consta pre societàte câte 6—8000 fl.

In casu si döca nu aduce societatea pre toti lucratorii sei, atunci votésca unii si pentru altii, — cäci nime nu-i cunöscce, fiindu mai toti straini din alte tieri. —

Pre romanii sparge:

1.) *Societatea drumului de fieru*, — ca posesöría de ocne, cäci lapeda din lucru pre aceia cari nu se apléca, — ca spachia peste mai multe sate din cercu, cäci multi au arende de la ea, si amenintia cu redicarea arende; multi i sunt detori; apoi nu dá lemue, nu dá carbuni de tergovina la aceia, cari i sunt in contra.

Comun'a Foroticu s'a coruptu cu 800 fl!

2.) *Dirigatorii comitatensi*, notarii si judii comunali, cari ca se implinésca porunc'a mai mariloru, — séu aducu cu sine, séu oprescu a casa pre alegatorii romani. —

3.) *Demoralisarea si interesarea de folöse materiali*, de la partid'a contraria a multoru preoti, mai alesu uniti din cercu, precum si presiunea de la ordinariatu. —

In acestu modu, cerculu Oravitei, unu corcu cu mai multu de 3/4 romani, mai avuti si mai descepti de cátu in alte multe cercuri, — e silitu sese retraga de la lupt'a nationale si politica; — pentru cä pe langa ce contrarii sunt tari si astuti, intre romani se afla multi egoisti, cari venésca scopuri private, si sunt necredintiosi natiunei loru.

La conferint'a amintita unii au fostu pentru pasivitate numai ca se scape de pusefiunea, a fi siliti se voteze cu partid'a nationale, si ca se remana in pace.

Mai pe urma se repetimu, cä pre Societatea drumului de fieru mai töta alegerea o costa câte 6—8000 fl.!! — pana ce romanii n'au se speseze pentru scopulu acest'a.

Apoi dieu! inca n'am ajunsu cu totii la acea cultura politica, ca lupt'a se curga numai din principiu si convingere curata, refusandu ori ce felu de momete de la contrari.

Din cele aduse pana aci, se vede lamuritu cumca sub acest'a lege si conseriere de alegatori, facia cu agitarea si presiunea dirigato-

riloru, — cu unu cuventu sub impregiurile de acum'a — romanii nu vor poté recesi nici de cátu cu candidatulu loru. —

Mai multi alegatori.

Reducerea parochieloru.

Fundamentulu unoi organizari radicale in intrég'a metropolia gr. or. lu va forma de siguru organizarea parochieloru, carea este totodata si o dorintia comuna a tuturoru credinciosiloru bine sentitori.

Organizarea parochieloru s'a recunoscutu de o necesitate urginte nu numai in Congresulu nationalu bisericescu din 1868, ci totodata s'a recunoscutu cu deosebire si in sínódele particulare ale eparchiiloru; resultatu inse nu avemu inca, nici de ici nici de colo, pentru cä nici sínódele n'au avutu timpulu si materialulu de lipsa spre realisarea acestei dorintie comune, éra de alta parte, de la sanctiunarea pré inalta a statutulu org. ne-am ocupatu mai multu numai, de constituirea sínódeloru, de josu pana susu.

Acum'a fiindu lucrurile cele mai urginte in reformarea administratiunei nöstre bisericesci, de siguru va trebui sene ocupämu si cu imbunatatirea starii materiale a preotimei nöstre si resp. cu organizarea parochieloru singuraticice, de la care i depinde asiä-dicendu, intrugulu viitoru alu bisericeii nöstre ortodoxe, in cátu nu se póte luä la indoiela cä daca ni va succede a infintia o organizare corespunditoare recerintieloru si impregiurariloru nöstre, atuncia negresitu bisericea nöstra va luä unu sboru inaltu in missiunea sa, si va trebui se se faca pasi gigantici in desvoltarea sa interna si esterna.

Unulu dintre medilöcele puternice, ce vor trebui luate de unu punctu alu manecarii la organizarea parochieloru, este negresitu reducerea parochieloru, adeca micorarea numerulu preotimei in singuraticicele parochii; si fiindu cä reducerea acest'a este in legatura strinsa cu datele despre numerulu sufletoloru, despre dotatiunea in bani, in naturale, sessiunile de pamentu, si distantia singuraticeloru parochie, ce, nu le am la mana, — dreptu aceea asta data me restrengu numai la una intrebare, ce trebuie se fie doslegata barem interimalu si pana la organizarea definitiva a parochieloru si acest'a e: reducerea parochieloru.

Congresulu nationalu bisericescu tienutu in Sibiu la anul 1868, numai din departe, a atinsu acest'a intrebare in siedintia a III. (Nr. 50.) éra in a XII. siedintia (Nr. 239 a. b. c. d.) s'a facutu o propunere in privint'a reducerii parochieloru, carea se fie urmata si pana la organizarea definitiva, dar — precum se vede din actele si protocölele oficiali ale congrésulu — in privint'a acestei propuneri nu s'a decisu nimica. Acest'a inse se póte usioru esplicä, si adeca: orä siedintia ultima, in carea congrésulu avea förte multu si interesante objepte la ordinea dilei, si asiä cu grab'a cea mare a trecut peste propunerea amintita fara nici o decisuione.

De atuncia incöce multe parochie s'au facutu vacante, si cu dorere trebuie se marturisescu, cä dorintia comuna pentru reducerea parochieloru in un'a diecesa, in cátuva s'a respectatu, éra in alt'a nici-decätu, póte din caus'a, cä nu se scia séu nit voiä se scie nimenea, cine e competinte a decide despre reducere, si astadi potemu dice, cä pana la Congresulu celu mai de apröpe aterne totu numai de la bunavoint'a Episcopulu respöctivu, cä öre se fie reducere ori ba in atare parochia?

Acést'a, fatia cu statutulu org. dupa parerea mea, este o anomalia, si ar fi, de siguru in interesulu bisericeii nöstre a o curmä inca de acum'a, cäci precum potemu observä adeseori, domni Episcopi, prin aceea, cä decidu in consistoriu pro séu contra reducerii si insusiescu unu dreptu, ce nu e basatu pe ordinatiunile statutulu org.

Eufjedeca sum da parerea, cä episcopulu, consistoriulu, protopresviterulu, si scaunulu preotopresviteralulu au numai dreptulu de suprainspectiune, dar nu au dreptulu a decide in casurile obvenite, cä öre se se faca in atare parochia reducerea ori ba, deörace acestu dreptu i compete eschisivu numai sinodulu parochialu. Cäci

Precum scimu, in statutulu org. s'a datu si garantatu comunitatiloru bisericesci multe drepturi frumöse si de mare insemnetate, cari pana acum'a erau scrise numai in canönele bisericesci si au remasu numai litere mörte sute de ani pentru credinciosii bisericeii nöstre. Astadi sinodulu parochialu are dreptulu de a-si alege parochulu, capelanulu, invetiatoriulu, si cele lalto persöne in administratiune, a-si infintia fonduri bisericesci si scolare, ale administrä si intrebuintia, a-si face budgetulu a-si revedé socotile bisericesci etc. fara ca protopresviterulu scaunulu protopresviteralulu, consistoriulu séu sinodulu eparchialu se aiba macar unu cuventu a dispune in contra vointiei si a hotaririi legale a sinodulu parochialu. Consistoriulu si Episcopulu nici chiar dreptulu de a-lu întari pre celu alesu in functiunea sa parochiala, nu-lu are in intiesulu statutulu org. care in §. 121 unde se enumera agendele consistoriulu (senatulu bisericescu) nici cu o litera nu amintesce despre unu astfelu de dreptu a consistoriulu séu a Episcopulu. Dreptulu de a esamindä alegerele de parochu etc. compete de adreptulu numai scaunulu protopresviteralulu, precum acest'a se póte vedé apriatu din finea §-lui 33 punctu 2., va se dica: sinodulu parochialu si alege pre deregatorii sei independinte, fara nici o influent'a séu întarire mai inalta, chiar si scaunulu protopresviteralulu numai atäta dreptu are, ca se esamineze protocölele de alegere nu cumva stau vatematu ordinatiunile statutulu org. si cä öre alesulu are calitatile canonice, ori ba!

Dreptulu de alegere a sinodulu parochialu cuprinde in sine implicite si dreptulu de a nu alege; cäci celu ce are unu dreptu mai mare (a alege parochu), e unu ce förte firescu, cä are si dreptulu mai putienu (a nu alege parochu) ce se cuprinde in dreptulu mai mare, prin urmare: dreptulu de a reduce atare parochia compete eschisivu numai sinodulu parochialu, si nimenni altuia. Acest'a e spiritulu si intiesulu statutulu org. precum si pretensiunea logiceii sanetöse.

Atäta inse éra remane adevratu, cä dreptulu d'a nu alege nu se póte intielege asiä, ca atare comuna bisericesca se remana fara nici unu parinte sufletescu cäci ast'a ar fi in contradicere cu insa-si invetiaturele si cu chiamarea bisericeii nöstre, ei se intielege asiä, cä daca atare parochia devine vacanta din ori-ce impregiurare, — sinodulu parochialu are dreptu a decide: se remana d. e. unde pana acum'a au fostu doi preoti, si unulu a repausatu, numai cu unulu, care a remasu in vietia; séu: unde a fostu numai unulu, si a repausatu, se se alature, ca filialu, la alta comuna bisericesca, carea se afla in apropiare, si de unde administratiunea nöuei filiale nu e legata de greutati.

Sunt casuri destule, unde fiindu doi preoti dupa repausarea unui'a, o parte a comunitatii a voitü reducerea, éra alta parte alegere in loculu preotulu repausatu, cerendu de la Episcopu si Consistoriu intr'o parte a se ordinä reducerea, de alta parte alegerea. Si ce a fostu urmarca? Aceea, cä Episcopulu si Consistoriulu, abatendu-se de la spiritulu statutulu org. si de la implinirea dorintiei generale a credinciosiloru binesentitori si in urma: neascultandu nici chiar parerea majoritatii sinodulu parochialu, — a vedimatu alegerea preotulu in loculu celui repausatu, éra in alte casuri din contra.

In astfelu de casuri, candu adeca o parte a comunitatii voiesce reducere; éra cea lalta parte alegere, — procedur'a ar trebui se fie pretöndenea uniforma si urmatör'a:

Protopresviterulu indata ce i vine la cunoscentia, cä sunt döua partite in comuna, are dreptu si detörintia a conchiamä sinodulu parochialu, si cu padirea formeloru prescrise in §. 9. 10 si 13 din statutulu org. a pune intrebarea: voiesce cineva reducerea séu implinirea statiunei vacante?

Daca se afla pareri pro si contra alegerei: atuncia intrebarea vine la votu nominalu, votarea se insémna la protocöle, in urma dupa ce au votatu toti cei de fatia, se anumeru voturile, si majoritatea decide. Si daca majoritatea a aflatu de lipsa alegerea parochulu, se procede la cele prescrise in statutulu org. precum: eserierea concursulu, candidarea etc. din contra loculu preotulu repausatu remane

neimplu initu. In ambele casuri protocölele se sub sternu scaunulu protopresviteralulu spre esaminare, avendu acest'a cele intemplete a le aduce numai simplu la cunoscentia consistoriulu Eparchialu.

Aceste sunt parerile mele despre reducerea parochieloru pana la organizarea definitiva, ce va trebui se se faca prin congressulu celu mai de a própe.

Dati bisericeii si Episcopulu ceea ce este a bisericeii si a Episcopulu, dar dati totodata si poporulu ceea ce este a poporulu, ca astfelu si poporulu, fara care nu este biserica, se invetie a-si cunöscce drepturile si chiamarea sa in biserica si in cadrulu statutulu org. si in urma: se incete partitele si discordia intre fiii unci si a coleia-si biserice!

Mihail Besanu.

Huniadó'r'a in cirisieriu 1870.

(Resinetu la opiniunea publica a romaniloru din comitatulu Huniadörei, expresä intr'unu eco a mai multoru democrati din Dev'a, in nr. 48. alu Albinei.)

Salutamü cu multa placere apelulu dloru democrati din Dev'a, relativu la conchiamarea unei conferintie a inteligintiei romane din intregu ettulu Huniadörei, vedindu din tr'insulu, cä éta a sositu öra de a se pune pötr'a fundamentala, la contielegerea si conclucarea armonica a tuturoru romaniloru din acestu comitatu, intru protegerea justei nöstre cause nationale, mai cu séma candu vedemu, cä sórtea vitregä pre noi romanii ne au aruncatu de nou a plütü intra Scila si Caribde.

Éta aci convenimu pre deplinu dloru democrati! deci: se voimu numai in modu resolutu si sinceru, si atunci vom poté ajutä multa causei nöstre, de öra ce limanulu ia care nisumiu noi este sant'a libertate, si prin urmare lupt'a nöstra este justa si morala, éra cei ce se incerca a o supprime, sunt condusi de o politica ne-morala, astfelu si candu am sucumbe in lupta, ni remane mangaierea de a fi satisfacutu detörintiei nöstre morale.

Mai multi democrati.

Concursu.

Pentru ocuparea vacantei parochii din comun'a Ba'a, comitatulu Aradului si protopresviteratulu Totvaradie, cu care sunt impreunate urmatörile emoluminte: 12 jugere de pamentu, diumetate aratoriu, diumetate fénatie; — venitulü stolarü si birulu anualu — câte o mesura de cucurudiu sfermatu de casa, de la 120 de numere de case.

Doritorii de a ocupä parochia acest'a, sunt avisati a-si tramite recoursele dlui protopresviteru in Totvaradia pana in 14/26 Juliu, a. e.

Ba'a in 14 Iuniu 1870.

Dupa contielegere cu Dlu protopresviteru: (1—3) *Comitetulu parochialu.*

Concursu.

In opidulu Soborsinu comit. Aradu, protopopiatulu Totvaradie, — se postesce unu capelanu langa veteranulu parochu D. Iosifu Popovicu, cu venitu anualu de 1. jugeru de pamentu aratoriu, biru si stöle de la 60 de casa, in 16. Iuliu a. e.

Doritorii sunt avisati a-si tramite recoursele lorü. — instruate dupa prescrisele „Statutulu organicu“ si adresate catra Sinodulu parochiale, — pana la terminulu desiptu la Dlu protopresviteru in Totvaradia.

Soborsinu in 12. Iuniu, 1870.

Dupa contielegere cu Dlu protopresviteru loculu: (2—3) *Comitetulu parochialu.*

Cursurile la burs'a de Viena.

(Dupa inscintiarea telegrafica din 6 iuliu.)

Imprum. de statu convertatu cu 50/0 50.90 Imprum. nationalu 68.90 Actiunile decedutu 255.50; — sortiurile din 1860: 96. — sortiurile din 1864: 115.25; Obligatiunile desarcinarii de pamentu, cele ung. 80. —; banatice 79.80; transilv. 78. — bucovin. 74. — argintulu 118.30; galbenii 5.81 napoleonii 9.74.